

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ภาษาเป็นระบบที่ใช้สื่อสาร คือถ่ายทอดข่าวสาร ความคิด ความรู้สึกจากบุคคลหนึ่ง ไปยังบุคคลหนึ่ง ภาษาเป็นพื้นฐานพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ มนุษย์จะประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับการใช้ภาษา และภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ด้วย เพราะถ้าบุคคลไม่มีความรู้ความเข้าใจคำต่าง ๆ ในภาษาแล้ว ความรู้ด้านอื่น ๆ ของบุคคลนั้นก็จะถูกปิดกั้นด้วย ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องมือของสังคม และเป็นสื่อกลางในการแสดงออกที่ชัดเจนที่สุด กล่าวคือเป็นทั้งเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และเป็นเครื่องมือในการแสดงความรู้สึกนึกคิด การศึกษาวิชาการแขนงต่าง ๆ ย่อมต้องอาศัยความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และต้องอาศัยระบบการคิดที่ซับซ้อน เทเลอร์ (Taylor, 1976 : 283) กล่าวว่าภาษาเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการสร้างความคิดรวบยอด และบุคคลจะมีพัฒนาการทางการคิดในขั้นสูงได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการฟัง และพูดภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว มีงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า ความสามารถในการใช้ภาษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคิด ทั้งในด้านความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด ความคิดริเริ่ม และการสร้างมโนภาพ (เกรียงศักดิ์ พราวศรี, 2516 : 98 และบังอร พุ่มละอาน, 2517 : 53) นอกจากนี้เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1978 : 162) ยังให้ความเห็นว่าการพูด (speech) มีความสำคัญในการประเมินความสามารถของบุคคลทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและการเข้าสังคม ความสามารถในการพูดของเด็กมีบทบาทสำคัญมากในการที่จะทำให้เด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แสดงให้เห็นว่าภาษามีบทบาทสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในแง่การศึกษาหาความรู้ และการปรับตัวในสังคม

นักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่า พัฒนาการในการเรียนรู้ภาษา กับพัฒนาการทางสติปัญญา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และเกิดควบคู่กันตามลำดับขั้น เช่นเดียวกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคม กล่าวคือเมื่ออวัยวะในการออกเสียงมีความพร้อม ระดับ

สติปัญญาหรือสมองเจริญถึงขั้นสามารถเข้าใจภาษาได้ พฤติกรรมทางภาษาจึงเริ่มพัฒนาขึ้น ความเชื่อดังกล่าวทำให้นักจิตวิทยาใช้แบบทดสอบที่วัดความสามารถทางภาษาไว้ในชุดการทดสอบสติปัญญาด้วย เช่น แบบทดสอบสติปัญญาของ เทอร์สโตน (Thurstone) จะมีแบบทดสอบย่อยที่ใช้วัดความเข้าใจคำ และความคล่องในการใช้คำ และแบบทดสอบสติปัญญาของบินเน็ต (Binet) ก็เน้นหนักไปทางด้านความสามารถในการใช้ภาษา (ชุมพร ยงกิตติกุล, 2524 : 109-115)

นักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางการพูด ได้แบ่งขั้นตอนของพัฒนาการในการเรียนรู้ภาษาของเด็กไว้ 5 ขั้นดังนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2519 : 119-121)

1. ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive Vocalization)

เริ่มตั้งแต่คลอดจนถึง $1\frac{1}{2}$ เดือน ทารกจะส่งเสียงโดยอัตโนมัติ และไม่มี ความหมาย เพื่อตอบสนองสิ่งเร้าทั้งภายใน (เช่น หิว เล็บ) และภายนอก (เช่น และ ร้อน) เป็นเสียงที่ไม่ซับซ้อน และไม่สามารถแยกความแตกต่างได้ พออายุเลย 1 เดือนไปแล้ว ทารกจะเปล่งเสียงตามความรู้สึกได้ ซึ่งผู้เลี้ยงดูพอจะแยกได้ว่าทารกเปล่งเสียงเพราะเหตุใด

2. ขั้นเล่นเสียง (Babbling stage)

อยู่ในช่วงอายุประมาณ $1\frac{1}{2}$ - 8 เดือน ทารกเริ่มใช้ริมฝีปาก ลิ้น ลองทำเสียงต่าง ๆ โดยทำเสียงอ้อแอ้ในลำคอ ทารกรู้สึกว่าตนเองมีเสียงซึ่งตั้งใจฟังและเลียนเสียงของตนเองมากที่สุด แม้ว่าเสียงของทารกในวัยนี้จะไม่เป็นภาษา แต่ก็ เป็นระยะสำคัญ เพราะจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการพูดในขั้นต่อไป

3. ขั้นเทียบเสียง (Lalling stage)

เริ่มเมื่ออายุประมาณ 9 เดือน อวัยวะในการพูดและฟังเจริญมากขึ้น ทารกสามารถจำเสียงพูดของผู้ใกล้ชิดได้ และสามารถเลียนเสียงผู้อื่นได้ชัดเจน เลียนเสียงตนเองน้อยลง เสียงที่เปล่งในช่วงแรก ๆ นี้ ส่วนใหญ่เปล่งจากริมฝีปาก และปลายลิ้น เพราะเคยชินกับการใช้ริมฝีปาก และลิ้นในการดูดนม และสละมักเป็นสระเดี่ยว เช่น อา หรือ ฮี แต่เสียงที่เปล่งออกมาจะแตกต่างกันไปในแต่ละชาติ แต่ละภาษาตามเสียงของผู้ใหญ่ที่ทารกได้ยินสำหรับ

ทารกที่หูหนวกจะไม่สามารถพัฒนาถึงขั้นนี้ได้ เพราะไม่สามารถได้ยินเสียงของผู้อื่นที่จะเลียนแบบ

4. ขั้นเลียนเสียงผู้อื่น (Echolalia)

เริ่มเมื่อทารกอายุประมาณ 1 ขวบ เด็กจะเลิกเลียนเสียงของตนเอง แต่เลียนเสียงของผู้อื่นอย่างจริงจัง เริ่มเข้าใจความหมายของเสียงที่เลียนแบบ แต่ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งนัก แม้จะสามารถออกเสียงคำนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนก็ตาม

5. ขั้นพูดภาษาได้จริง (True Speech)

พัฒนาต่อจากขั้นที่ 4 โดยเด็กที่มีความปกติทางสมองจะสามารถพูดภาษาถิ่นของตนเองได้ เมื่ออายุประมาณ 1 ปี เด็กจะเริ่มเรียนรู้คำต่าง ๆ ในภาษาของตน และเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นพูด

เมื่อเด็กเรียนรู้คำต่าง ๆ แล้วนั้น พัฒนาการทางการพูดของเด็กจะผ่านระยะต่าง ๆ ดังนี้ (Dale, 1976 : 8-10)

1. ระยะการใช้คำโดด (Holophrastic Speech) คือการใช้คำ ๆ เดียวที่มีความหมายแทนวลีหรือประโยค เช่น เด็กพูดคำว่า "บอล" เพื่อแทนประโยคที่ว่า "ลูกบอลตกน้ำ" หรือ "เอาลูกบอล คืนมา" ซึ่งผู้ใหญ่สามารถตีความได้จากลักษณะท่าทางของเด็ก

2. ระยะการใช้ภาษาโทรเลข (Telegraphic Speech) คือการใช้คำในประโยคสั้น ๆ ไม่เต็มรูปประโยค เช่น อาจขาดประธานไปคล้าย ๆ กับภาษาที่ใช้ในการโทรเลข ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ต่อจากการใช้คำ ๆ เดียวแทนประโยค โดยเด็กเริ่มรวมคำ 2-3 คำ เข้าด้วยกันเพื่อสร้างประโยค แต่ยังไม่สามารถสร้างประโยคที่สมบูรณ์ได้ สิ่งเป็นวลีสั้น ๆ ที่มีความหมายแทนประโยค เช่น เด็กพูดว่า "บอลไหน" แทนประโยคที่ว่า "ลูกบอลอยู่ไหน" ช่วงนี้อยู่ระหว่างอายุ $1\frac{1}{2}$ - 2 ปี ซึ่งถึงแม้เด็กจะยังไม่สามารถใช้ประโยคที่สมบูรณ์ได้ แต่ก็สามารถเข้าใจประโยคที่ผู้ใหญ่พูดได้

หลังจากระยะการใช้ภาษาโทรเลขแล้ว เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้กฎเกณฑ์ในภาษา และสามารถใช้อประโยคที่ถูกต้องและซับซ้อนยิ่งขึ้น เด็กไม่เพียงแต่เรียนรู้คำใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเท่านั้น

แต่ยังเรียนรู้ความหมายใหม่ของคำเก่า ๆ ที่เขาเคยรู้จักมาแล้วด้วย และเมื่ออายุประมาณ 6 ปี เด็กจะมีความสามารถในการใช้ภาษาพูดได้เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ (คัซี เรือน แก้วกังวาล, 2519 : 119)

เด็กทุกชาติทุกภาษาจะมีลำดับขั้นของพัฒนาการทางภาษาอย่างเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปไม่มีการข้ามขั้น แต่พัฒนาการจะเป็นไปอย่างสมบูรณ์หรือไม่ เร็วหรือช้าแค่ไหนย่อมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะทางร่างกาย และสภาพแวดล้อมหลายอย่างประกอบกัน เช่น สภาพที่อยู่อาศัย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การอบรมเลี้ยงดู และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นต้น (Hurlock, 1978 : 171)

นักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีบทบาทต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็กมาก นักจิตวิทยากลุ่มนี้ได้แก่ นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่งมีสกินเนอร์ (Skinner) เป็นผู้นำ และกล่าวว่า "การเรียนรู้ภาษาของเด็กเกิดขึ้นโดยการเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนอง มีการเสริมแรงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเพิ่มอัตราการพูดของเด็ก ถ้าได้มีการให้สิ่งเร้า การตอบสนอง และการเสริมแรงที่สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมแล้ว จะทำให้พฤติกรรมการพูดของเด็กมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ" สกินเนอร์ เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีบทบาทต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็กมากกว่าความสามารถของเด็กเอง เช่น ถ้าผู้ใหญ่เสริมแรงไม่เหมาะสม หรือน้อยเกินไป รวมทั้งภาษาของผู้ใหญ่จะให้เด็กเลียนแบบไม่เพียงพอแล้ว ก็จะทำให้การเรียนรู้ภาษาของเด็กไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร (Rosenberg & Koplin, 1968 : 297)

จากความสำคัญของสภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กไทยไว้หลายท่าน เช่น นวลเพ็ญ โกศลเศรษฐ์ (2503) พบว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง รู้สึกรู้ค่ามากกว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ คัษฐิญา เสริมพงษา (2508) พบว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีพัฒนาการทางภาษาดีกว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ล้วนา พรพัฒน์กุล (2513) พบว่าเด็กที่เรียนในโรงเรียนสาธิตมีพัฒนาการทางถ้อยคำดีกว่าเด็กของสถานเลี้ยงดูเด็ก จินตนา เฝยมเปย (2521) พบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดเล็กมีพัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำและความซับซ้อนของประโยคดีกว่า

เด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2522) พบว่าความสัมพันธ์ภาษาไทย มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม จินตนา สุทธิจินดา (2522) พบว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงใช้คำนาม สรรพนามในสัดส่วนที่ต่ำกว่า และใช้คำกริยาและคำชนิดอื่น ๆ สูงกว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และสันติภา ลิ้มปีฬารัตน์ (2523) พบว่าความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำของนักเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุ

จากการศึกษาพัฒนาการทางภาษาของเด็กในแ่งมุมต่าง ๆ ดังกล่าว ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับสภาพชุมชนที่อยู่อาศัยโดยตรง ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กเช่นกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางภาษา ระหว่างเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กับเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยคาดว่าจะพบผลการศึกษาน่าสนใจอีกแ่งมุมหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ชนิดของถ้อยคำและชนิดของประโยคของเด็กอายุ 4-7 ปี
2. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ชนิดของถ้อยคำและชนิดของประโยคของเด็กที่อยู่ในโรงเรียนชุมชนแออัด และโรงเรียนในชุมชนไม่แออัด
3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ชนิดของถ้อยคำและชนิดของประโยคของเด็กชาย และเด็กหญิง

สมมติฐานในการวิจัย

1. สัดส่วนของการใช้จำนวนคำแต่ละชนิดจะเปลี่ยนไปตามระดับอายุ
2. สัดส่วนของการใช้จำนวนประโยคแต่ละชนิดจะเปลี่ยนไปตามระดับอายุ

3. พัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ถ้อยคำของ เด็กในโรงเรียนชุมชนไม้แอ๊ดดีกว่าเด็กในโรงเรียนชุมชนแอ๊ด
4. พัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ประโยคของ เด็กในโรงเรียนชุมชนไม้แอ๊ดดีกว่าเด็กในโรงเรียนชุมชนแอ๊ด
5. พัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ชนิดของถ้อยคำ และชนิดของประโยคของเด็กหญิงเร็วกว่าเด็กชาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเด็กนักเรียนอายุระหว่าง 4-7 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2525 จากโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา ซึ่งตั้งอยู่ที่ชุมชนแอ๊ดคลองเตย จำนวน 40 คน และจากโรงเรียนหมู่บ้านสามเสน จำนวน 40 คน
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะความสามารถทางภาษาด้านการพูดเท่านั้น
3. ภาพที่ใช้ในการกระตุ้นให้เด็กแสดงความสามารถทางการพูด เป็นภาพวาดเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่มีผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 10 ภาพ
4. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้คำอุทาน และการใช้วลี

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เด็กทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาตามปกติเหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป
2. เด็กทุกคนไม่มีปัญหาทางการพูด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. พัฒนาการทางภาษา หมายถึงกระบวนการที่มนุษย์เราเรียนรู้ภาษาที่มีอยู่ในแต่ละสังคมจนสามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาพัฒนาการทางภาษาด้านการใช้ชนิดของถ้อยคำ และชนิดของประโยค

2. ชนิดของถ้อยคำ หมายถึงคำต่าง ๆ ที่นำมารวมกันเพื่อสื่อความหมาย โดยแบ่งตามหน้าที่ของคำได้แก่

2.1 คำนาม คือคำที่ใช้เรียกชื่อ คน สัตว์ สิ่งของ เช่น ม้า รถ กรุงเทพฯ ฯ

2.2 คำสรรพนาม คือคำที่ใช้แทนคำนาม เช่น เขา เธอ มัน นี้

2.3 คำกริยา คือคำที่บอกอาการต่าง ๆ เช่น ตี กิน นอน

2.4 คำวิเศษณ์ คือคำที่ประกอบคำอื่นให้มีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ดี ล้วน

4 ก่ง อร่อย

2.5 คำบุพบท คือคำที่ใช้นำหน้าคำนาม หรือสรรพนาม เพื่อเชื่อมคำให้สมบูรณ์
เช่น บน ใต้ ของ

2.6 คำสันธาน คือคำที่ใช้เชื่อมข้อความให้ติดต่อกัน เช่น กับ แต่ เพราะ
(อุปกิตศิลปสาร, 2524 : 70)

3. ชนิดของประโยค หมายถึงชนิดของประโยคตามหลักภาษาไทย ได้แก่

3.1 เอกภพประโยค คือประโยคที่มีใจความเดียว เช่น โกล่น เขายิงนก

3.2 อเนกภพประโยค คือประโยคที่ประกอบด้วยเอกภพประโยคตั้งแต่

2 ประโยครวมกันเป็นประโยคเดียว เช่น เขานั่งแต่สนนอน พ่อและแม่ทำงาน

3.3 สังกรประโยค คือประโยคที่มีการกระทำร่วมกัน เป็นประโยคที่ประกอบด้วย
เอกภพประโยคตั้งแต่ 2 ประโยครวมกัน โดยมีประโยคหนึ่งเป็นประโยคสำคัญ ซึ่งเป็นหลักของ
ประโยค เรียกว่า มุขประโยค ส่วนประโยคที่มาประกอบ เรียกว่า อนุประโยค เช่น แม่ไม่ชอบให้
สันโกหก (อุปกิตศิลปสาร, 2524 : 209-262)

4. โรงเรียนในชุมชนแออัด หมายถึงโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งนักเรียนใน
โรงเรียนเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดนั้น ๆ ในที่นี้หมายถึงโรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา

5. โรงเรียนในชุมชนไม่แออัด หมายถึงโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนแออัด โดยส่งเด็ก
ทั่ว ๆ ไป เข้าศึกษาเล่าเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่า เด็กทั้งสองชุมชนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งสองด้านอย่างไรบ้าง

2. เป็นแนวทางให้ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ช่วยกันส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กที่มาจากสภาพแวดล้อมต่างกันได้อย่างดี
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงแบบเรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยการสร้างแบบเรียนตามสัดส่วนของถ้อยคำ และประโยคชนิดต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัยยิ่งขึ้น
4. เป็นการเพิ่มพูนความรู้ในสาขาจิตวิทยาพัฒนาการด้านพัฒนาการทางภาษาของเด็กไทยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. เป็นแนวทางในการทำวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กวัยอื่นต่อไป